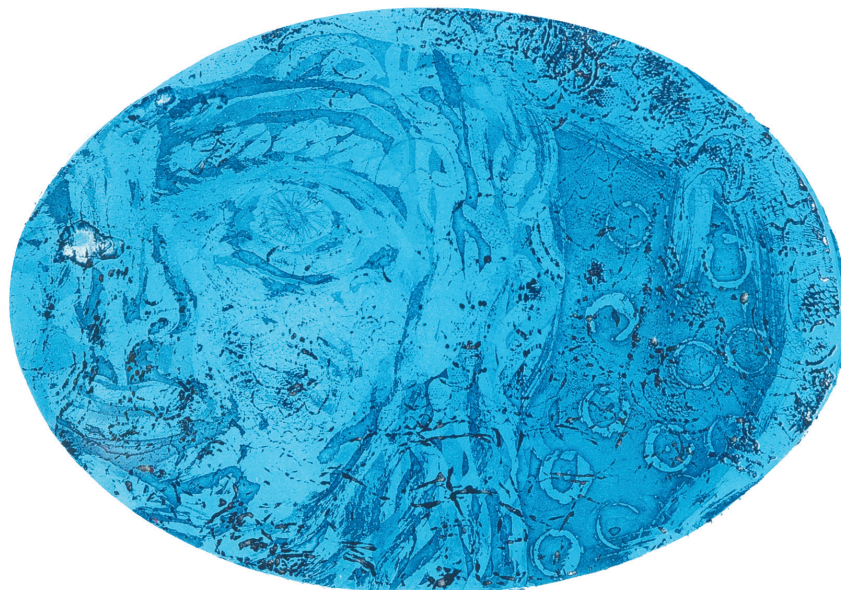

Institut "Jožef Stefan", Ljubljana, Slovenija

Apoksiomen / Apoxyomenos, grafika, simultana barvna jedkanica, 54 cm × 78 cm, 2014

Galerija Instituta "Jožef Stefan"

MARJANA PAHOR

Eppur si muove

Odprtje razstave bo v ponedeljek, 10. decembra 2018, ob 18.00
na Jamovi cesti 39 v Ljubljani.

***Na odprtju razstave bo nastopil mešani pevski zbor Obala iz Kopra s
sopranistko Manjo Globevnik in dirigentom Andrejem Makorjem.***

Razstava bo odprta do 9. januarja 2019.

In vendar se vrti!

Znameniti Galilejev izrek *Eppur si muove - in vendar se vrti* ne izraža le vere znanstvenika v znanost, temveč tudi njegovo neomajnost in vztrajnost, da navkljub neugodnim okoliščinam vztraja, da seme s trdnim prepričanjem v resnico čaka na primeren trenutek, ko lahko pade na plodna tla in vzklije v bolj rodovitnih razmerah.

Projekt Marjane Pahor je *hommage* znanosti in umetnosti. Razstava je v prvi vrsti poklon avtoričinemu pokojnemu očetu fiziku Sergeju Pahorju, pa tudi drugim znanstvenikom, ki so prispevali k razvoju slovenske znanosti, zlasti na področju matematike in kvantne fizike. Tako se izjemno vklaplja v kontekst razstavnega prostora. Razstava je zastavljena dvoznačno; z uporabo umetnosti avtorica razkriva osebno spominjanje na očeta, na svoj odnos z njim, na svoje otroštvo in mladost. Osebna izpoved pa se prepleta z likovno pripovedjo o znanosti z zgodbami in asociacijami, ki jih avtorici poraja spomin na očeta, pa tudi na druge znanstvenike, ki so zahajali v družinski krog.

»Kot otrok sem večkrat preživljala čas v kabinetu mojega očeta na Fiziki. Še zdaj se živo spominjam, kako je s kredo na zeleno tablo pisal formule in iskal rešitve - kot bi slikar zarisoval prve figure v kompozicijo. V popoldnevih so se običajno odprla vrata očetovega kabineta in počasi so vanj prihajali njegovi sodelavci, da so skupaj iskali formule za rešitve problemov: Janez Kuščar, Alojz Kodre, najpogosteje je prišel Anton Suhadolc in potem hišni astronom, kot ga je klical moj oče, Andrej Čadež, in včasih tudi Janez Strnad ter mnogi drugi. Diskusija pred zeleno tablo je bila živa, dokler niso oblikovali trditve. In potem so šli čez Jadransko cesto v laboratorij na IJS, da preizkusijo teorijo v materiji - kot slikar, ki meša barve na paleti in jih prenese na platno v podobo. Zame je bil ta proces magičen in fascinanten. Danes se zavedam, kako so ti pogovori nevede postali del mojega kreativnega procesa in fantazije ...«¹

Stična točka umetnosti in znanosti je kreativnost - iskanje novih rešitev, konceptov, razlag, pomenov, resnic ... Leta 1989 je prof. Sergej Pahor napisal učbenik za študente fizike in matematike *Uvod v analitično mehaniko*, in ker je potreboval knjižno opremo za knjigo, je nastal dialog med očetom in hčerjo, med fizikom in bodočo mlado umetnico. Želel si je, da na platnicah prikaže prosti pad

Rak ubija / Cancer kills,
risba s tušem, 65 cm × 45 cm, 2012

z jabolkom. Kot izhodišče za delo *Newtonian Formulation of Rigid Body Motion* (2018) Marjana Pahor iz učbenika povzame očetovo razlago sistema točkastih teles, ki se ji zdi primerljiv z likovno teoretično razlago Vasilija

¹ Marjana Pahor: Opis projekta *Eppur si muove*, 2018

Kandinskega o točki. Tako, po njenem mnenju, nastaja dialog ne tako različnih svetov fizike in likovne umetnosti. Na izviren način avtorica prikaže tudi zgodbo o Hipatiji iz Aleksandrije, poznoantični matematičarki, astronomki in filozofinji, učiteljici in svetovalki. Umrla je nasilne smrti, zato so jo proglasili za »filozofsko mučenico«. V tistem času je šolsko tablo nadomeščala mivka, na katero so pisali. Znanje in učenje sta bila močno odvisna od trenutka tukaj in zdaj. Avtorica minljiv zapis v pesku primerja z digitalnimi zasloni, na katerih se podobe vrstijo druga za drugo in izginjajo v času, pogosto pa tudi iz spomina.

Manj je znano, da je bil Sergej Pahor tudi fotograf, ki je dokumentiral življenje svoje družine in družin drugih znanstvenikov. Posebej se je temu posvečal, ko je kot gostujoči profesor poučeval na State Michigan University v ZDA in so živeli v mestu Ann Arbor. Avtorica je njegove diapozitive obdelala z računalniško grafiko in jih natisnila na grafični papir. Ta segment razstave je poimenovala *It was once upon a time in America*. Prenos iz fotografskega medija na platno lahko razumemo kot prenos iz dokumentarne sfere v likovno, izrazno polje. Hkrati pa ta dela, ki se navezujejo na koncept *ready made* oz. *object trouve*, so dokument in bistvo življenja – minevanje in izganjanje ter porajanje in najdevanje v novih oblikah. Tako zaokrožujejo osnovno sporočilo razstave.

Simbolne vsebine, ki jih umetnica vključuje v svoje delo se torej navezujejo predvsem na motiv minljivosti, na prehajanje med življenjem in smrtjo, in hkrati na večnost spomina in absolutnih resnic. Takšna je recimo grafika *Apoksiomen z Lošinja* (2017) – grafična podoba kipa, ki je »mlad, čeprav je star več kot 2000 let«. Slika *Time is fading away* (2018) je portret pokojne sestre, ob njej je avtoričina mati – obe sta upodobljeni mladi. Prezgodnjo sestrično smrt slikarka označuje z melanholičnim razpoloženjem in atributom mrtvega hišnega ljubljence, zajčka, ki ga sedemnajstletna sestra drži v naročju. Intimna in občutena pa je tudi risba z naslovom *Smrt znanstvenika* (2009–2012), na kateri je avtorica upodobila očetovo

smrt. Ob bolniški postelji je prikazana družina, v ozadje pa je avtorica postavila sv. Lucijo, ki jo je njen oče imel za prisposodbo znanja in razsvetljenja. Njeno podobo je

Smrt znanstvenika / Death of the Scientist,
risba s tušem, 65 cm × 80 cm, 2009–2012

imel v svoji delovni sobi, svetnica pa je prav tako blizu avtorici, ki deluje na Švedskem, kjer je ta »prinašalka luči« v zimskem času še posebej izpostavljena v ljudskih verovanjih in tradicijah. Na Švedskem podeljujejo Nobelove nagrade okoli 10. decembra, ko pride sv. Lucija razsvetljevati zemljo, zato je avtorica načrtno izbrala ta datum tudi za odprtje razstave. Ikonografija svete Lucije bo na slovesnosti odprtja predstavljena tudi s petjem švedskih in slovenskih pesmi v izvedbi mešanega pevskega zbora Obala. Sveta Lucija po mnenju avtorice pomeni trenutek razsvetljenja, ki se zgodi v kreativnem iskanju novega, ko znanstvenik zasluti, da je hipoteza, izum ali podoba na poti do resnice, ko iz teme zraste nova rešitev. Ta trenutek se po mnenju Marjane Pahor zasveti in zgodi raziskovalcem večkrat, verjetno vsak dan tudi na IJS in se ponavlja iz generacije v generacijo: *eppur si muove!*

Monika Ivančič Fajfar

Čas izginja / Time is fading away, olje na platnu, 110 cm × 95 cm, 2018

Marjana Pahor se je rodila leta 1966 v Ljubljani, kjer je končala Srednjo šolo za oblikovanje in fotografijo ter Akademijo za likovno umetnost in oblikovanje, smer slikarstvo. Študij je nadaljevala na Kraljevi akademiji v Stockholmu ter en semester opravila na New York University pri prof. Krishni Reddyju. Med študijem se je udeleževala tudi poletne grafične šole v Barceloni ter se po specializaciji leta 1996 fakultativno izobraževala na grafičnem oddelku Accademie di Belle Arti di Bologna. Za študij in umetniško delo je prejela več štipendij: Zoisovo štipendijo za študij slikarstva v Sloveniji, trikrat štipendijo Georga Sorosa za študij v ZDA ter štipendijo Kraljeve akademije v Stockholmu Wilh Smiths. Živi in ustvarja v Stockholmu na Švedskem, kjer je članica Švedskega kraljevega grafičnega društva Grafiska sällskapet in članica Švedskega likovnega društva Svenska Konstnärernas Förening. Razstavljala je v Sloveniji in v tujini, med drugim se je z grafično instalacijo *Unexpected Heritage* leta 2001 predstavila na 24. Mednarodnem grafičnem bienalu v Moderni galeriji v Ljubljani. Januarja 2018 je po uvrstitvi na razstavo Open Printmaking Exhibition v Salmgundi club v New Yorku dobila povabilo za članstvo v The Elizabeth Foundation ter možnost ustvarjanja v delavnici EFA Robert Blackburn Printmaking Workshop v New Yorku, kjer se je izpopolnila v litografiji z mojstrom Devrajem Dakojijem ter sodelovala na članski razstavi EFA Robert Blackburn in na New York Artist Opened Studios.

Spletna stran: www.marjanapahor.com